

трехэтажности, многокамерности и исключительной пышности керамического декора дворца.

Ключевые слова: керамические плитки, приемы мощения полов, их реконструкции и аналогии, количество помещений и этажей дворца И. Мазепы в Батурыне.

Mezentsev V.I. Floor pavements of Ivan Mazepa's palace in Baturyn: Computer reconstructions and the comparative analysis

On the basis of primarily archaeological sources, the article examines the types of ceramic tiles and the methods of floor pavements at Hetman Ivan Mazepa's main residence in Baturyn. It provides the computer reconstructions of these unbroken tiles and eight floor designs and ornamentations as well as their comparative analysis. The version that this palace was a comparatively large, three-story, and multi-chamber structure with exceptionally rich ceramic decoration has been substantiated.

Key words: ceramic pavement patterns, its reconstructions and analogies, the number of rooms and levels of Ivan Mazepa's palace in Baturyn.

15.04.2015 р.

«УДК 94(477):37.018.54:78 «17»

В.П. Біліченко

СТАН ТА РОЗВИТОК МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ НА СІВЕРЩИНІ ЗА ДОБИ ГЕТЬМАНЩИНИ

У статті на основі архівних матеріалів та першоджерел у галузі культурно-мистецької освіти піднімається і розкривається питання творчого розквіту музичного потенціалу одного із найбільш розвинутих регіонів України за доби Гетьманщини – Чернігово-Сіверщини. Означено роль гетьмансько-старшинської еліти та духовенства щодо підтримки розвитку музичної освіти у Чернігово-Сіверському краї. Висвітлено діяльність центрів музично-педагогічної думки Сіверщини – Глухівської музичної школи та Чернігівського колегіуму. Описано становлення та розвиток у краї музичних цехів, приватних осередків музичної освіти, діяльність маєткових високопрофесійних кріпацьких хорових капел та інструментальних оркестрів.

Ключові слова: музична освіта, гетьманська доба, музично-педагогічна думка, музичні цехи, хорові капели, інструментальні оркестри.

Тема культурно-музичної спадщини Сіверщини за доби Гетьманщини, внесок цього регіону у загальнокультурний здобуток української держави на сучасному етапі займає вагоме місце у наукових працях провідних учених та дослідників у галузі культури. Значну увагу цьому питанню приділяють також діячі культури і мистецтв та звичайні громадяни, зацікавлені історичним культурно-мистецьким минулим цього потужного регіону України часів козацької доби.

Музична освіта та музично-естетичне виховання молоді завжди виступали важливою складовою у загальному духовному розвитку особистості, були запорукою збереження основ національної

культури. На сучасному етапі розвитку українського суспільства роль гуманітарних цінностей набуває ще більш пріоритетного значення.

Наукові дослідження та теоретичні обґрунтування різноманітних форм існування культурно-мистецького життя і традицій Чернігово-Сіверського краю доби Гетьманщини, творче осмислення кращих напрацювань у галузі музично-педагогічної думки того періоду дають змогу широкого та активного використання і застосування цих досягнень у практичній діяльності сучасних музично-педагогічних навчальних закладів та роботі професійних і аматорських музичних колективів.

Аналіз історико-культурних джерел, мистецтвознавчої літератури та історичних відомостей із вказаної теми свідчить, що пласт культурно-музичного життя північного регіону України, зокрема Чернігово-Сіверських земель, за доби Гетьманщини залишається малодослідженим.

Питання культурно-просвітницької діяльності гетьманів розглядалися у дисертаційному дослідженні Л. Баранівської «Гетьмансько-старшинське середовище і культурно-музичне життя в Україні другої половини XVII–XVIII ст.» [2]. Розвиток національної музичної культури в Україні у XVII–XVIII ст. та роль національної еліти у тогочасних культурних процесах висвітлені у працях Н. Герасимової-Персидської [5]. Культурно-музичне життя на Чернігівщині у XVIII ст. та зокрема мистецтво кобзарів і лірників висвітлено в історико-культурологічному дослідженні О. Васюти [3; 4]. Історичні відомості з історії розвитку Чернігово-Сіверського краю описано у наукових працях Д. Дорошенка [9]. Роль та значення Глухівської співацької школи в контексті боротьби за українську культуру у XVIII ст. піднімали у своїх працях В. Заїка [10] та В. Іванов [12]. Питанню розвитку музичної освіти і культури Чернігівщини та музичному вихованню у Чернігівському колегіумі присвячені праці дослідниці Л. Масол [15]. Дослідженню розвитку художньої культури Чернігівщини доби Гетьманщини присвячені наукові розвідки краєзнавчого спрямування А. Адруга [1].

Проте, актуальність поставленої проблеми та можливість і необхідність використання в умовах модернізації сучасної музичної освіти кращих здобутків і напрацювань минулого потребує необхідності подальшого висвітлення у фаховій періодиці маловідомих і важливих фактів із розвитку музичної освіти того періоду.

Автор, у межах регламентованих вимог подачі текстового матеріалу статей, наголошує на необхідності та важливості подальшого висвітлення питання стану і розвитку музичної освіти та культурно-музичних традицій північного регіону України за доби Гетьманщини, зокрема земель Чернігово-Сіверського краю. У статті описано роль та значення

полкових, церковно-приходських та дяківських шкіл як первинних осередків розвитку шкільної музичної освіти, формування і розповсюдження у краї музичних цехів та приватних осередків розвитку музичної освіти як провісників її професіоналізації. Розкрито здобутки і напрацювання Глухівської музичної школи та Чернігівського колегіуму, що були центрами музично-педагогічної думки краю. Наголошено на ролі та покровительсько-меценатській діяльності у музичній галузі гетьмансько-старшинської еліти та духовенства Сіверщини. Висвітлені кращі зразки і здобутки високопрофесійних аматорських кріпацьких хорових капел та інструментальних оркестрів.

Метою та завданням дослідження є розкриття поступального розвитку музичної освіти на Сіверщині за доби Гетьманщини та внесок і вплив гетьмансько-старшинської еліти та духовенства краю на цей розвиток.

Сіверщина за доби Гетьманщини – це один із основних політичних та духовно-релігійних центрів України, яскравий осередок освітнього і культурно-мистецького життя держави. У цей час у регіоні відбувається активний процес становлення засад шкільної музичної освіти, що особливо інтенсивно проявляється у діяльності полкових, церковно-приходських та дяківських шкіл. У цих школах, поряд із вивченням Закону Божого, основ письма та читання, велика увага приділялась хоровому співу. З цього приводу історик Д. Дорошенко зазначає, що «ніде культурний стан Гетьманщини не виступав так яскраво, як в ділянці народного шкільництва» [9, 28], а знавець історії та освіти К. Копержинський в свою чергу підкреслює, що «... знання музики і співу на Україні ширилося за допомогою шкіл загальноосвітнього типу. В першу чергу в школах навчали дітей брати участь у церковних співах» [13, 405]. Вчителі-дяки мали ґрунтовні знання церковної співацької служби та добре знали особливості роботи з дитячими голосами. Саме в цих школах музичне виховання та навчання дітей церковного співу досягло найвищого рівня, в них поступово запроваджувалися кращі зразки західноєвропейської музичної педагогіки. Своєрідними музично-педагогічними центрами були також архієрейські хори, де концентрувалися досягнення у галузі навчання молоді музичної грамоти. Велика кількість у регіоні храмів і монастирів та залучення до музичної грамоти значної частини населення забезпечували високий професійний рівень церковних хорів.

У Чернігово-Сіверському краї у одному з перших на теренах України започатковують свою діяльність та активно розвиваються музичні цехи, зокрема вони плідно працюють у Стародубі, Ніжині, Чернігові. Ці міцні цехові організації були своєрідними базовими школами виконавської майстерності. Саме в них формуються основні характерні риси

української інструментальної музики, її стильові й жанрові особливості та своєрідний інструментарій. Їх діяльність у значній мірі прискорила процес розвитку професіоналізації музичної освіти. Особливо успішною та інтенсивною діяльністю музичних цехів була за гетьманування І. Мазепи. Універсали гетьмана, видані у 1704 році Київському та у 1705 році Стародубському музичним цехам, були спрямовані на безпосередню підтримку та розвиток цих професійних об'єднань музикантів, які за висловом дослідника М. Грінченка були «цікавим явищем своєрідного українського мейстерзінгерства» [8, 74].

За доби Гетьманщини на території Чернігово-Сіверщини відкриваються перші приватні навчальні заклади, в яких навчання музиці мало пріоритетне значення. Насамперед це було пов'язане із зростаючими соціальними і духовними запитами заможних верств населення. Ці навчальні заклади, як правило, мали досить потужну матеріальну базу та відносну свободу у виборі навчальних програм. В них запроваджувалася передова європейська система освіти. Утримувалися вони в основному іноземцями. Так дослідник С. Сірополко наводить дані про діяльність Чернігівського чоловічого шляхетського пансіону та пансіону для хлопців і дівчат у Глухові, що утримувався «француженкою, дружиною полковника Делвенса» [16, 199]. У Стародубі також діяв чоловічий пансіон, у Ніжині – жіночий пансіон (так звані «жіночі курси») Єлизавети Руссет.

Українські гетьмани, представники гетьмансько-старшинської верхівки та духовенства протягом всього періоду існування козацької держави вносили вагомий вклад у розвиток музичної освіти та мистецтва. У праці «Гетьмани та козацька старшина як культурно-освітні діячі другої половини XVII–XVIII століть» Л. Горенко-Баранівська зазначає, що гетьмансько-старшинська еліта протягом тривалого історичного періоду стимулювала розвиток духовного потенціалу українського народу, була творцем та охоронцем його самобутніх художніх цінностей та національно-культурних традицій, у тому числі й у музичній сфері [7, 18]. Прогресивно налаштована гетьмансько-старшинська еліта піклувалася проблемою виховання музичних кадрів, направляючи здібну молодь на навчання до провідних європейських університетів, всіляко її заохочувала, а інколи й підтримувала матеріально. У певній мірі це сприяло формуванню власної національної композиторської та виконавської школи. Композитори світової величини у жанрі хорової музики М. Березовський, Д. Бортнянський та один з кращих керівників Петербурзької Придворної імператорської співацької капели М. Полторацький навчалися у Глухівській співацькій школі, яка була створена з ініціативи гетьмана Д. Апостола.

Яскравою постаттю, що залишив помітний слід у культурно-музичному житті Чернігово-Сіверщини, був колишній ректор Києво-Могилянської академії, а згодом Чернігівський архієпископ Л. Баранович. Його музично-просвітницька діяльність була спрямована на обґрунтування ролі та значення музики в естетичному вихованні особистості. У створеному ним гуртку, що об'єднував високоосвічену еліту Чернігівщини, «були закладені підвалини Чернігівських громад, які об'єднували місцевих письменників, істориків, музикантів з метою проведення широкої культурно-освітньої роботи» [4, 25].

У праці «Хоровий концерт на Україні в XVII–XVIII ст.» дослідниця Н. Герасимова-Персидська зазначає, що в архієпископській капелі Л. Барановича виконувалися церковно-музичні твори самого архієпископа, що свідчить про високий фаховий рівень музичної освіти автора [5, 80]. На прикладі діяльності архієрейського хору Л. Барановича можна прослідкувати процес розвитку тогочасної музично-педагогічної думки. У ньому, як і в інших архієрейських хорах Лівобережної України, були сконцентровані кращі досягнення і зразки у галузі навчання молоді музичної грамоти, він був центром музично-педагогічної освіти Чернігівського краю.

Передові просвітницькі ідеї щодо збагачення внутрішнього духовного світу людини, всебічного розвитку особистості та зокрема її емоційної сфери активно сповідував протягом всього свого життя Чернігівський митрополит Д. Ростовський. Працюючи в основному у великих монастирях північного регіону України, козацьких столицях Глухові та Батурині, він зробив великий внесок у розвиток педагогіки, в тому числі й музичної. Красу музики митрополит вважав основою естетичного виховання молоді. У праці «До питання про розвиток музичної культури та освіти» дослідниця Л. Масол зазначає, що Д. Ростовський у своєму творі «Різдвяна драма» дає вказівки щодо використання «чернігівського розпіву» – теми з чернігівського «Ірмологіону», що вказує на ґрунтовну обізнаність автора зі станом музичної освіти та культури Чернігівщини [14, 32].

Значний вклад у підготовку професійних співаків Чернігово-Сіверського краю зробив С. Пекалицький. Архієрейський хор під керівництвом цього видатного регента був своєрідною базою по підготовці музично обдарованої молоді Чернігівщини до Московського хору государевих півчих дяків.

Неоціненний внесок у розвиток музичної освіти, інструментальної та хорової музики України, зокрема Чернігово-Сіверщини, зробив великий шанувальник, меценат і сподвижник українського музичного мистецтва, останній український гетьман К. Розумовський. Гетьман любив українські народні пісні, проявляв великий інтерес до військової музики. Діяльність

військових музикантів за часів його гетьманства була важливою формою суспільно-політичного та культурно-музичного життя Лівобережної України. Вони супроводжували гетьманський уряд під час службових поїздок гетьмана до Москви та Петербурга у 1756, 1757, 1762 та 1763 роках. К. Розумовський планував готувати військових музикантів для усіх полків Лівобережної та Слобідської України, проте через знищення Гетьманщини у 1764 році цим планам не судилося збутися.

Завдячуючи високохудожнім музично-естетичним смакам гетьмана та безпосередньому втручання у діяльність і спрямування роботи своїх музичних колективів, його хорова капела і оркестр за своїми розмірами і професійною майстерністю поступалися лише імператорським. Російський мистецтвознавець Я. Штелін у праці «Музыка и балет в России XVIII века» зазначає, що «у Глухові на Україні було організовано капелу, подібної до якої до цієї пори не існувало. В ній було понад 40 прекрасно навчених музикантів, з яких кожний міг виступати з честю і самостійно на своєму інструменті. Коли хор цієї капели в присутності двору та інших високопоставлених осіб виступив уперше 1753 року в Москві у палаці гетьмана, його зустріли із захопленням» [19, 90].

Поряд із музичними колективами Глухова гетьман мав також великі хорові капели і оркестри в Батурині та Почепі. Багато співаків із цих капел він відправляв для проходження ґрунтовної підготовки та навчання у Петербурзькій Придворній імператорській співацькій капелі. Свідченням високого професіоналізму виконавців батуринської капели К. Розумовського є те, що у її репертуарі значилися новітні твори французького оперного мистецтва. Це потребувало від виконавців високих професійних навичок у галузі вокально-хорової та сценічної культури. Співаки повинні були володіти «широким діапазоном, двома (грудним і фальцетним) регістрами голосу, суто інструментальною його гнучкістю та великим диханням» [6, 181].

До керівництва своїми славновісними колективами К. Розумовський часто залучав кращих іноземних композиторів та диригентів. Так за певним контрактом на службі у гетьмана перебував італійський композитор Д. Астаріта, музику на замовлення писав композитор Д. Сарті. Капельмейстером та регентом у його маєткових колективах служив відомий композитор А. Рачинський – зачинатель нового стилю українського духовного циклічного концерту.

Своєрідними осередками розвитку музичної освіти і культурно-музичного життя Сіверщини за доби Гетьманщини були кріпацькі хорові капели та інструментальні оркестри при панських маєтках. Дослідниця Л. Баранівська зазначає, що «у музичному побуті панських маєтків розвивалися національні

традиції українського музичного мистецтва, впроваджувалися нові форми європейського музикування» [2, 141]. У цих маєтках працювали різноманітні за складом музичні колективи, що були ґрунтовною базою для виховання, становлення та професійного зростання музикантів-аматорів, регентів хорів та майбутніх композиторів. Багатство репертуару і різноманітність музичних жанрів, що використовувалися у музичному виконавстві, дає підставу вважати цей період у історично-музичному розвитку України періодом «мистецтва пансько-маєткової доби» [18, 114].

Потужну капелу у Новгороді-Сіверському мав генерал-губернатор Лівобережної України П. Румянцев-Задунайський. У ній поряд з провідними українськими педагогами-музикантами працювали й європейські митці. У містечку Срібне на Чернігівщині великий оркестр утримував полковник О. Будлянський. Високий професіоналізм виконавців давав можливість колективу гастролювати з концертами по великих містах України.

Розвиток вокально-хорової культури та складних форм партесного багатоголосся, а водночас необхідність поглиблення професіоналізації музичної освіти та зокрема теоретичних знань і виконавської майстерності співців та музикантів-інструменталістів, визначило потребу у відкритті спеціалізованої музичної школи. Розпорядженням іноземної колегії російського уряду від 24 серпня 1730 року Генеральній військовій канцелярії було вказано відкрити в Глухові школу з учителями хорової справи та гри на інструментах (гуслях, бандурах), щоб готувати для царського двору грамотних півчих і музикантів [17, арк. 8]. Л. Баранівська у праці «Гетьмансько-старшинське середовище і культурно-музичне життя в Україні другої половини XVII–XVIII ст.» характеризує цей заклад як перший вітчизняний центр професійної музично-педагогічної освіти [2, 68]. Глухівська школа на протязі багатьох десятиліть була головним постачальником молодих обдарованих співців і музикантів до Петербурзької Придворної імператорської співацької капели. Викладачами і регентами школи працювали видатні музиканти середини XVIII ст. Ф. Яворівський, Н. Шолупіні, Г. Головня.

Випускники школи М. Березовський та Д. Бортнянський, композитори світового рівня, були родоначальниками у вітчизняній музиці нового хорового жанру – партесного концерту великої форми. У своїй творчості митці широко використовували українську народну пісню з її яскраво вираженим національним колоритом, канти, псалми та місцеві розспіви вітчизняної культової музики. Значно випередивши свій час у розвитку українського хорового мистецтва, вони у своїх партесних концертах за змістом далеко виходять за межі духовної музики. Їх концерти набувають

рис своєрідної хорової симфонії. Музичні шедеври цих митців справили великий вплив на подальший розвиток українського музичного мистецтва, зокрема на творчість композиторів наступних поколінь у жанрі вокально-хорової музики.

Могутнім осередком просвіти і музичної культури Чернігово-Сіверських земель за доби Гетьманщини був Чернігівський колегіум. Історики педагогіки Я. Звігальський та М. Іванов до числа перших навчальних закладів, що випускали «нехай і не кваліфікованих педагогів», відносили Чернігівський колегіум – одну із перших духовних шкіл на українських землях [11, 262]. У колегіумі в організацію навчального процесу впроваджувалися упорядковані форми роботи, поряд з вивченням філософії, риторики, граматики та поезики значна увага приділялась музиці, співу і малюванню. Також існував хор та інструментальний оркестр. Православна духовна музика, молитва та позашкільні заходи були провідними засобами виховання. Колегіум мав великі просвітницькі та музично-культурні здобутки. Йому заслужено належить провідна роль у підготовці учителів музики північного регіону України.

Отже, Чернігово-Сіверщина за доби Гетьманщини – це один із самих високорозвинутих регіонів України, центр духовного та культурно-музичного життя держави. Займаючи прикордонне положення на півночі України, вона протягом значного періоду була провідником і головним осередком кращих культурно-мистецьких здобутків Заходу на теренах України. Широка мережа храмів і монастирів на території регіону, залучення до навчання музичної грамоти та церковного співу значної кількості населення забезпечувало високий професійний рівень церковних хорів.

У козацьких столицях Глухові і Батурині, а також містах Чернігові, Стародубі та Ніжині були сконцентровані значні досягнення культурно-мистецького потенціалу держави. Глухівська музична школа та Чернігівський колегіум стали основними осередками розвитку музично-педагогічної думки краю. Протягом всього періоду свого існування Глухівська школа була своєрідним джерелом, звідки набиралися співці і музиканти для Петербурзької Придворної імператорської співацької капели.

Меценатська і покровительська діяльність гетьманів І. Мазепи, Д. Апостола, К. Розумовського та старшинської еліти і прогресивного духовенства сприяла розвитку і розквіту у краї музичної освіти та всіх видів і напрямів мистецтва. Широкого розповсюдження набула діяльність музичних цехів, були відкриті перші приватні музичні заклади, у маєтках великих поміщиків і вельмож були створені та успішно працювали потужні кріпацькі хорові капели та інструментальні оркестри.

Започатковані розвідки та подальші

дослідження у означеному напрямі дадуть змогу висвітлення у фаховій періодиці джерелознавчого та фактологічного матеріалу із культурно-мистецького життя Чернігово-Сіверського регіону за доби Гетьманщини, збагачення змісту мистецької підготовки фахівців галузі новими цінними матеріалами і фактами та ознайомлення з ними широким кіл громадськості.

Посилання

1. Адрюг А.К. Художня культура Чернігова другої половини XVII – початку XVIII ст.: зб. наук. пр. // А.К. Адрюг ; ред. О.Б. Коваленко. – Чернігів: Сіверянська думка, 1998. – С. 84–90.
2. Баранівська Л.І. Гетьмансько-старшинське середовище і культурно-музичне життя в Україні другої половини XVII–XVIII ст.: дис. ... канд. мистецтвознавства / Баранівська Л.І. – К., 2001. – 247 с.
3. Васюта О.П. Кобзарство та лірництво на Чернігівщині / О.П. Васюта. – Чернігів, 2001. – 64 с.
4. Васюта О.П. Музичне життя на Чернігівщині у XVIII–IX ст.: історико-культурологічне дослідження / О.П. Васюта; за ред. О.Б. Коваленка. – Чернігів: РВК «Деснянська правда», 1997. – 212 с.
5. Герасимова-Персидська Н.О. Хоровий концерт на Україні в XVII–XVIII ст. / Н.О. Герасимова-Персидська; передм. Д.С. Лихачова. – К.: Музична Україна, 1978. – 180 с.
6. Гнидь Б.П. Історія вокального мистецтва / Борис Петрович Гнидь. – К.: НМАУ, 1997. – 320 с.
7. Горенко-Баранівська Л.І. Гетьмани та козацька старшина як культурно-освітні діячі другої половини XVII–XVIII ст. в Україні / Л.І. Горенко-Баранівська // Народна творчість та етнографія. – К.: Наук. думка, 2000. – № 2–3. – С. 16–23.
8. Грінченко М. Історія української музики / Микола Грінченко. – К.: Спілка, 1922. – 278 с.
9. Дорошенко Д. Коротенька історія Чернігівщини / Дмитро Дорошенко; вступна стаття О.Б. Коваленка. – Чернігів: Сіверянська думка, 2003. – 70 с.
10. Заїка В.В. Глухівська співацька школа в контексті боротьби за українську культуру у XVIII ст. / В. Заїка // Розвиток освіти і культури України в XVIII–XIX ст.: матеріали наук.-практичної конференції. – Глухів, 1999. – С. 60–61.
11. Звігальський Я., Іванов М. Професійна освіта на Україні. – Х., 1927. – 410 с.
12. Іванов В.Ф. Нове про Глухівську школу / В.Ф. Іванов // Музика. – 1988. – № 6. – С. 21–23.
13. Копержинський К. З історії театру на Чернігівщині (1750–1930) / Кость Копержинський // Чернігів і Північне Лівобережжя / за ред. М. Грушевського. – К.: Держвидав, 1928. – С. 402–430.
14. Масол Л.М. До питання про розвиток музичної культури та освіти / Л.М. Масол // Сіверянський літопис. – 1995. – № 1. – С. 28–34.
15. Масол Л.М. Музичне виховання у Чернігівському колегіумі та Чернігівській духовній семінарії / Л.М. Масол // Три століття гуманітарної та педагогічної освіти в Чернігові: від колегіуму до університету. – Чернігів: Сіверянська думка, 2001. – С. 51–55.
16. Сірополко С. Історія освіти в Україні / Степан Сірополко. – К.: Наукова думка, 2001. – 912 с.
17. ЦДІАК України, ф. 51, оп. 3, од. зб. 6718, арк. 8.
18. Шеффер Т.В. Музика в поміщицькій садибі / Т.В. Шеффер // Історія української музики: в 6 т. – Т. 1. Від найдавніших часів до середини XIX ст. / АН УРСР. Ін-т мист-ва, фолькл. та етногр. імені М.Т. Рильського; редкол.: М.М. Гордійчук (голова) та ін. – К.: Наукова думка, 1989. – 448 с.
19. Штелин Я.Я. Известия о музыке в России / Пер. Б.И. Загурского // Штелин Я. Музыка и балет в России

XVIII века. – Л.: Муз. издат., 1935. – С. 49–143.

Беличенко В. Состояние и развитие музыкального образования на Северщине в эпоху Гетманщины

В статье на основании архивных материалов и первоисточников в области культурного образования и искусства поднимается и раскрывается вопрос творческого расцвета музыкального потенциала одного из наиболее развитых регионов Украины в эпоху Гетманщины – Чернигово-Северщины. Определена роль гетманско-старшинской элиты и духовенства в поддержке развития музыкального образования в Чернигово-Северском крае. Освещена деятельность центров музыкально-педагогической мысли Северщины – Глуховской музыкальной школы и Черниговского коллегіума. Описано становление и развитие в крае музыкальных цехов, частных центров музыкального образования, деятельность высокопрофессиональных крепостных хоровых капелл и инструментальных оркестров.

Ключевые слова: музыкальное образование, гетманская эпоха, музыкально-педагогическая мысль, музыкальные цехи, хоровые капеллы, инструментальные оркестры.

Bilichenko V.P. Conditions and development of musical education in the region of Siverschyna during the Hetmanship

Based on archives and primary sources this article raises and exposes the question of musical potential of one of the most developed regions of Ukraine during the Hetmanship – the region of Chernihiv and Siverschyna. The role of hetman and senior representative elite as to the support of musical education in the region of Chernihiv and Siverschyna is especially stressed. The article also describes the creativity of main musical educational centers of Siverschyna – Hlukhiv musical school and Chernihiv collegium. Formation and development of musical corporations, private centers of musical education, creativity of estate highly-qualified serf choir chapels as well as instrumental orchestras are also depicted in the article.

Key words: musical education, Hetmanship, musical-educational thought, musical corporations, choir chapels, instrumental orchestras.

06.03.2015 p.

УДК 94(477):726:27-523.41 «16/17»

**Ю.А. Мицик
І.Ю. Тарасенко**

МАТЕРІАЛИ ФОНДУ 149 ЦДІА УКРАЇНИ У КИЄВІ ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ УСПЕНСЬКОГО (ПРЕБРАЖЕНСЬКОГО) ЖІНОЧОГО МОНАСТІРЯ У ГЛУХОВІ XVII–XVIII СТ.

У статті подається огляд матеріалів фонду 149 Центрального державного історичного архіву України у Києві, який містить документи Успенського (Преображенського) жіночого монастиря XVII–XVIII ст., визначаються найцінніші з джерел фонду, розкривається їх значення не тільки з історії монастиря, але й Глухова та Глухівщини XVII–XVIII ст.

Ключові слова: Глухів, архів, джерела, жіночий монастир.

Фонд 149 (Глухівський Успенський жіночий монастир) є одним з невеликих фондів ЦДІА України у Києві (далі – ЦДІАУК). У ньому міститься